

ข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ
ในภาคเหนือ
(ข้อมูลชุดผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา)

รศ.ดร.จิระประภา บุญพรหม
ดร.ปาริชาติ สุกัญญา ณ อัญญา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
มกราคม 2548

ข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ และการใช้ภาษาต่างประเทศในภาคเหนือ

ข้อมูลชุดผู้บริหารสถาบัน

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศึกษาภาษาต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาในภาคเหนือ โดยการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในด้านสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในสถาบัน นโยบายของผู้บริหารในการบริหารจัดการศึกษาภาษาต่างประเทศ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถาบันมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและคุณภาพการศึกษาภาษาต่างประเทศในสถาบัน นโยบายการสำรวจความต้องการของตลาดแรงงาน และผู้เรียนมีผลต่อการจัดลำดับความสำคัญของภาษาต่างประเทศที่สถาบันต้องการสนับสนุน และยังมีผลต่อการเปิดหลักสูตรภาษาต่างประเทศใหม่ๆ ที่ทวีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ ในเขตภาคเหนือ ส่วนนโยบายการสนับสนุนด้านงบประมาณตามความต้องการของหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักสูตรภาษาต่างประเทศนั้นส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเป็นอย่างมาก ในส่วนของปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศนั้น ผู้บริหารสถาบันมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ การตระหนักถึงปัญหาต่างๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขและกำหนดนโยบายที่เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

The Basic Information of the Learning-and-Teaching Management and the Use of Foreign Languages in the Northern Part of Thailand:

Information from the Administrators of the Universities

Abstract

This research aims to explore the present state of the management of foreign language studies in the universities of northern Thailand by studying the information provided by the administrators of various universities in this region. It covers the investigation of the foreign language studies management in the universities, their policies, and the problems encountered as well as proposed solutions.

It is shown that the administrators play an important role in determining the direction and the quality of foreign language studies in the universities. Their policies concerning the exploration of market and student demands affect the priority that the universities give to certain languages. Such policies also lead to the creation of new programs of foreign languages which become more and more important nowadays in the region.

Besides, it is evident that the efficiency of the foreign language studies depends on the financial support policy which reaches the real demand of the departments organizing foreign language programs.

The arising problems in the management of these programs are mostly the same in different institutes. The university administrators seem to realize these problems and propose some ideas or solutions which should be useful for the improvement of their foreign language studies policies.

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	
- ความเป็นมา	1
- วัตถุประสงค์	2
- สมมุติฐานการวิจัย	2
- ขอบเขตการวิจัย	2
- การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล	3
- ประโยชน์ของการวิจัย	3
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
1. ข้อมูลสถาบัน	4
1.1 สถาบันที่มีการสอนภาษาต่างประเทศหลายภาษา	4
1.2 ระดับการศึกษาที่เปิดสอนและจำนวนนักศึกษา	5
1.3 หลักสูตรนานาชาติ	6
1.4 หลักสูตรที่ไม่ใช่หลักสูตรนานาชาติแต่ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อ	6
1.5 หลักสูตรที่ต้องเขียนรายงานการค้นคว้าอิสระ/โครงงาน/วิทยานิพนธ์ เป็นภาษาต่างประเทศเท่านั้น	6
2. นโยบาย	7
2.1 นโยบายศึกษาความต้องการภาษาต่างประเทศของตลาดแรงงาน	7
2.2 นโยบายศึกษาความต้องการภาษาต่างประเทศของผู้เรียน	7
2.3 การให้ความสำคัญกับภาษาต่างประเทศในสถาบัน	7
2.4 การจัดสรรงบประมาณด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ	8
2.5 นโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อการเรียนการสอน ภาษาต่างประเทศ	8
2.6 นโยบายปรับปรุงหลักสูตรวิชาภาษาต่างประเทศ	9
2.7 นโยบายพัฒนาศักยภาพผู้สอนภาษาต่างประเทศ	9
3. การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ	9

3.1 ภาษาต่างประเทศที่เปิดสอนในระดับต่างๆ	9
3.2 ภาษาที่ใช้ในการสอนภาษาต่างประเทศในระดับต่างๆ	12
3.2.1 ระดับปริญญาตรี	12
3.2.1.1 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาเอก/โท	12
3.2.1.2 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาพื้นฐาน	14
3.2.1.3 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาเลือกเสรี	16
3.2.2 ระดับปริญญาโท	18
3.2.2.1 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาเฉพาะด้านภาษา	18
3.2.2.2 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาพื้นฐาน	19
3.2.2.3 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาเลือก	19
4. ผู้สอนภาษาต่างประเทศ	21
5. ผู้เรียนภาษาต่างประเทศ	23
6. ปัจจัยเสริมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ	24
7. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและข้อเสนอแนะ	26
7.1 ปัญหา	26
7.2 ข้อเสนอแนะ	27
7.2.1 ข้อเสนอแนะของผู้บริหารระดับภาควิชา	27
7.2.2 ข้อเสนอแนะของผู้บริหารระดับคณะ	28
7.2.3 ข้อเสนอแนะของผู้บริหารระดับสถาบัน	28
บทสรุป	30
บรรณานุกรม	34
ภาคผนวก : แบบสอบถามผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับ การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในภาคเหนือ	36

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 : ชื่อสถาบัน สังกัด และภาษาต่างประเทศที่สอน	4
ตารางที่ 2 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศในระดับต่างๆ	10
ตารางที่ 3 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเอก/โท ในระดับ ปริญญาตรีแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน	12
ตารางที่ 4 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาพื้นฐานในระดับ ปริญญาตรีแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน	14
ตารางที่ 5 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเลือกเสรีในระดับ ปริญญาตรีแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน	16
ตารางที่ 6 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเฉพาะด้านภาษา ในระดับปริญญาโทแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน	18
ตารางที่ 7 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาพื้นฐานในระดับ ปริญญาโทแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน	19
ตารางที่ 8 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเลือกในระดับ ปริญญาโทแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน	19
ตารางที่ 9 : จำนวนผู้สอนภาษาต่างประเทศชาวไทยและชาวต่างประเทศ	21
ตารางที่ 10 : จำนวนอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ	22
ตารางที่ 11 : จำนวนผู้เรียนภาษาต่างประเทศและจำนวนผู้เรียนต่อห้อง	23
ตารางที่ 12 : จำนวนสถาบันที่มีปัจจัยเสริมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ	24
ตารางที่ 13 : จำนวนห้องสมุดภาษาต่างประเทศแยกตามภาษา	25
ตารางที่ 14 : จำนวนสถาบันที่มีซอฟต์แวร์เพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ	26

บทนำ

ความเป็นมา

การจัดการศึกษาทุกระดับจะประสบความสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพขององค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การบริหารจัดการ การสอน และการเรียน

ในการบริหารจัดการการศึกษานั้น ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบด้านนโยบาย การกำหนดทิศทางของการศึกษา การสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อให้การจัดการศึกษาในแต่ละสถาบันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ข้อมูลจากผู้บริหารน่าจะสะท้อนให้เห็นภาพรวมและปัญหาในการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง ในปัจจุบัน ยังไม่มีข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับแนวคิดและบทบาทของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในเขตจังหวัดภาคเหนือ การศึกษาวิจัยที่ปรากฏเป็นการศึกษาโครงสร้างการบริหารจัดการอุดมศึกษาและการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมเป็นส่วนใหญ่* ไม่ได้เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการวิจัยเพื่อหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาภาษาต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือ

งานวิจัยในส่วนของข้อมูลจากผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในภาคเหนือนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง "ข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและการใช้ภาษาต่างประเทศในภาคเหนือ" ซึ่งเป็นโครงการวิจัยร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

* เช่น พรชูลี อารวอำรุง และคณะ. (2543). แนวทางการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการอุดมศึกษา : รูปแบบการจัดกลุ่มอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับศักยภาพปัจจุบัน. รายงานการวิจัยเสนอทบวงมหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์. (2544). การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา: รวมบทความทางวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัตถุประสงค์

งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาภาษาต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ และปัญหาที่พบ ตลอดจนนโยบายของผู้บริหารในการกำหนดทิศทางและบทบาทของการศึกษาภาษาต่างประเทศในสถาบัน

สมมุติฐานการวิจัย

คณะผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานว่าผู้บริหารสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาน่าจะมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาภาษาต่างประเทศในแต่ละสถาบัน จึงต้องการศึกษาข้อมูลเพื่อหาคำตอบให้แก่สมมุติฐานดังกล่าวในหัวข้อต่อไปนี้

1. นโยบายของผู้บริหารมีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาภาษาต่างประเทศ
2. การให้ลำดับความสำคัญแก่ภาษาต่างประเทศที่มีการเรียนการสอนในสถาบันมีผลต่อการเปิดหลักสูตร การจัดการศึกษา และต่อปริมาณของผู้เรียน
3. การตระหนักถึงปัญหาในการจัดการศึกษาภาษาต่างประเทศของผู้บริหารมีผลต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาครอบคลุมเนื้อหาด้านสถานภาพ นโยบาย วิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ และปัญหาของสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถาบัน

ในการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกสถาบันที่จะให้ข้อมูลจำนวน 8 สถาบัน จาก 22 สถาบันในเขต 17 จังหวัดทั่วภาคเหนือ ทั้งที่เป็นสถาบันของรัฐบาลและสถาบันของเอกชน ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยจำนวน 3 แห่ง สถาบันราชภัฏ 3 แห่ง วิทยาลัย 1 แห่ง และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 1 แห่ง

สถาบันทั้ง 8 สถาบันที่ได้รับเลือกให้ตอบแบบสอบถามเป็นสถาบันที่มีการสอนภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2 ภาษา

การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยได้ทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าวกับสถาบันอุดมศึกษา 5 แห่งในเขตภาคเหนือ และได้พัฒนาเครื่องมือให้เหมาะสมก่อนการนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

แบบสอบถามนี้มีเนื้อหาสอดคล้องกับแบบสอบถามชุดอื่นๆที่ใช้เก็บข้อมูลในโครงการวิจัยเดียวกันในภาคอื่นๆของประเทศ

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่วมกับเครือข่ายที่อยู่ในสถาบันหรือในพื้นที่จังหวัดนั้นๆ ข้อมูลที่ได้รับจากเครือข่ายจะผ่านการประมวลผลทางสถิติก่อนที่นักวิจัยจะนำมาวิเคราะห์และสรุปผล

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากผู้สอนและผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาในภาคเหนือ เพื่อให้เห็นสภาพความเป็นจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาภาษาต่างประเทศของไทยต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลสถาบัน

1.1 สถาบันที่มีการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศหลายภาษา

สถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูล 8 สถาบัน มีการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศต่างๆรวม 11 ภาษา ดังนี้

ตารางที่ 1 : ชื่อสถาบัน สังกัด และภาษาต่างประเทศที่สอน

ชื่อสถาบัน	สังกัด	ภาษาต่างประเทศที่สอน										
		อังกฤษ	ญี่ปุ่น	จีน	ฝรั่งเศส	เยอรมัน	พม่า	เกาหลี	อาหรับ	เขมร	อินเดีย- บาลี- สันสกฤต	สเปน
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	รัฐบาล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-
มหาวิทยาลัยนเรศวร	รัฐบาล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-
มหาวิทยาลัยพายัพ	เอกชน	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	-
วิทยาลัยโยนก	เอกชน	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	รัฐบาล	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	รัฐบาล	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	✓
สถาบันราชภัฏลำปาง	รัฐบาล	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ	รัฐบาล	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าทุกสถาบันมีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆที่สอนอยู่ในหลายสถาบันเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ภาษาจีน (6 แห่ง) ภาษาฝรั่งเศส (5 แห่ง) ภาษาเยอรมันและภาษาพม่า (3 แห่ง) ภาษาเกาหลี (2 แห่ง) ภาษาอื่นๆนอกจากนี้สอนอยู่ภาษาละ 1 แห่งเท่านั้น

1.2 ระดับการศึกษาที่เปิดสอนและจำนวนนักศึกษา

ทั้ง 8 สถาบันที่ตอบแบบสอบถามเปิดสอนระดับปริญญาตรี โดย 4 สถาบันมีจำนวนนักศึกษามากกว่า 10,000 คน

มีการเปิดสอนระดับปริญญาโทใน 7 สถาบัน สถาบันส่วนใหญ่มีจำนวนนักศึกษาน้อยกว่า 1,000 คน มีเพียงมหาวิทยาลัยของรัฐ 2 แห่งที่มีนักศึกษามากกว่า 1,000 คน

ระดับปริญญาเอกเปิดสอนใน 2 สถาบันซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐบาล มีนักศึกษาจำนวน 137 คน และ 394 คน

การศึกษาระดับอื่นๆ เช่น ประกาศนียบัตรบัณฑิต มีการสอนใน 4 สถาบัน มีนักศึกษาตั้งแต่ 18 ถึง 168 คน

นักศึกษาต่างชาติ

7 ใน 8 สถาบันมีนักศึกษาชาวต่างประเทศศึกษาอยู่ จำนวนรวมทั้งสิ้น 170 คน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจากทวีปเอเชีย ดังรายละเอียดแสดงต่อไปนี้

นักศึกษาจากทวีปเอเชีย	151	คน (77.72 %)
นักศึกษาจากทวีปอเมริกา	11	คน (5.66 %)
นักศึกษาจากทวีปยุโรป	7	คน (3.60 %)
นักศึกษาจากทวีปออสเตรเลีย	1	คน (0.52 %)

1.3 หลักสูตรนานาชาติ

สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรนานาชาติมีทั้งสิ้น 6 สถาบัน มีจำนวนหลักสูตรในระดับต่างๆดังนี้

ปริญญาตรี	7	หลักสูตร	ใน	3	สถาบัน
ปริญญาโท	10	หลักสูตร	ใน	3	สถาบัน
ปริญญาเอก	9	หลักสูตร	ใน	2	สถาบัน
หลักสูตรระยะสั้น	4	หลักสูตร	ใน	3	สถาบัน

ภาษาต่างประเทศที่ใช้สอนได้แก่ ภาษาอังกฤษ ยกเว้นหลักสูตรระยะสั้น 2 หลักสูตรที่ใช้ภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาไทย

1.4 หลักสูตรที่ไม่ใช่หลักสูตรนานาชาติแต่ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อ

ในจำนวนสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 8 แห่ง มี 4 สถาบันที่ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อในการสอนหลักสูตรที่ไม่ใช่หลักสูตรนานาชาติ แบ่งตามระดับต่างๆดังนี้

ปริญญาตรี	14	หลักสูตร	ใน	3	สถาบัน
ปริญญาโท	5	หลักสูตร	ใน	3	สถาบัน
หลักสูตรระยะสั้น	2	หลักสูตร	ใน	1	สถาบัน

ภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการสอนได้แก่ ภาษาอังกฤษ ยกเว้นวิชาภาษาต่างประเทศอื่นที่ใช้ภาษานั้นๆเป็นสื่อในการสอน เช่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น

1.5 หลักสูตรที่ต้องเขียนรายงานการค้นคว้าอิสระ/โครงงาน/วิทยานิพนธ์เป็นภาษาต่างประเทศเท่านั้น

ใน 8 สถาบัน มี 4 สถาบันที่มีหลักสูตรที่ต้องใช้ภาษาต่างประเทศในการเขียนรายงานการค้นคว้าอิสระ/โครงงาน/วิทยานิพนธ์ หลักสูตรเหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้ภาษาอังกฤษในการเขียน ยกเว้นหลักสูตรวิชาภาษาต่างประเทศอื่นๆนอกจากภาษาอังกฤษที่ใช้ภาษานั้นๆในการเขียน

สถาบันทั้ง 4 แห่งดังกล่าวเปิดหลักสูตรที่บังคับใช้ภาษาต่างประเทศในการเขียนรายงาน การค้นคว้าอิสระ/โครงงาน/วิทยานิพนธ์ ในระดับต่างๆดังนี้

ปริญญาตรี	3	หลักสูตร	ใน	2	สถาบัน
ปริญญาโท	13	หลักสูตร	ใน	3	สถาบัน
ปริญญาเอก	11	หลักสูตร	ใน	2	สถาบัน

จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

2. นโยบาย

2.1 นโยบายศึกษาความต้องการภาษาต่างประเทศของตลาดแรงงาน

สถาบันอุดมศึกษา 7 แห่ง (คิดเป็น 87.5 %) มีนโยบายศึกษาความต้องการภาษาต่างประเทศของตลาดแรงงาน ส่วนใหญ่แล้วเป็นนโยบายที่สถาบันเป็นผู้กำหนด (6 สถาบัน) 3 สถาบันในจำนวน 6 สถาบันดังกล่าวมีนโยบายในระดับคณะและภาควิชาด้วย

2.2 นโยบายศึกษาความต้องการภาษาต่างประเทศของผู้เรียน

ทุกสถาบันที่ตอบแบบสอบถามมีนโยบายศึกษาความต้องการภาษาต่างประเทศของผู้เรียน โดยส่วนใหญ่ (6 สถาบัน) มีนโยบายที่สถาบันเป็นผู้กำหนด และ 3 สถาบันในจำนวนดังกล่าวมีนโยบายระดับคณะและภาควิชาด้วย

2.3 การให้ความสำคัญกับภาษาต่างประเทศในสถาบัน

ข้อมูลที่สรุปได้จากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าสถาบันต่างๆให้ความสำคัญแก่ภาษาต่างประเทศจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้

1. ภาษาอังกฤษ

2. ภาษาจีน
3. ภาษาญี่ปุ่น
4. ภาษาฝรั่งเศส
5. ภาษาเยอรมัน
6. ภาษาพม่า

ภาษาต่างประเทศอื่นๆนอกจากนี้มีความสำคัญรองลงมาจาก 6 ภาษาข้างต้น แต่ไม่สามารถจัดลำดับได้ เนื่องจากเปิดสอนในบางสถาบันเท่านั้น

2.4 การจัดสรรงบประมาณด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

จากการสำรวจพบว่าสถาบันส่วนใหญ่ (7 แห่ง คิดเป็น 87.5 %) มีการจัดสรรงบประมาณด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตามความต้องการของคณะ/ภาควิชาที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

มีสถาบัน 4 แห่ง (37.5 %) ที่จัดสรรงบประมาณตามนโยบายส่วนกลางของสถาบัน ในจำนวนนี้มี 3 สถาบันที่มีทั้งนโยบายระดับคณะ/ภาควิชาและในระดับสถาบันด้วย

และจาก 7 สถาบันข้างต้น มี 1 สถาบันที่จัดสรรงบประมาณตามความต้องการของคณะ/ภาควิชาที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ และตามความต้องการของภาควิชา/คณะอื่นๆ ที่นักศึกษาต้องเรียนภาษาต่างประเทศ

2.5 นโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

ทุกสถาบันมีนโยบายร่วมมือกับมหาวิทยาลัย/หน่วยงานต่างประเทศเพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศดังนี้

- มหาวิทยาลัยต่างประเทศ : RIT University, Baylor University (Texas, USA), Okinawa International University (Japan), Yunnan Normal University (China)
- หน่วยงานต่างประเทศ : Jaiga (Japan), DAAD (Germany), BCF (France)

2.6 นโยบายปรับปรุงหลักสูตรวิชาภาษาต่างประเทศ

ทุกสถาบันที่สำรวจมีนโยบายการปรับปรุงหลักสูตรวิชาภาษาต่างประเทศทั้งสิ้น โดยมี 2 สถาบันที่ปรับปรุงหลักสูตรทุก 4 ปี 1 สถาบันปรับทุก 3 ปี และ 2 สถาบันปรับปีละ 1 ครั้ง ส่วนอีก 3 สถาบันไม่ระบุระยะเวลาในการปรับปรุงหลักสูตร

2.7 นโยบายพัฒนาศักยภาพผู้สอนภาษาต่างประเทศ

ทุกสถาบันมีนโยบายพัฒนาศักยภาพผู้สอนภาษาต่างประเทศ โดยมีรูปแบบการพัฒนา ดังนี้

- ฝึกอบรม/ดูงาน (7 สถาบัน คิดเป็น 87.5%) ผู้สอนภาษาต่างประเทศส่วนใหญ่มีโอกาสได้รับการฝึกอบรม/ดูงาน เฉลี่ยคนละ 1 ครั้งต่อปี

- ศึกษาต่อ (7 สถาบัน คิดเป็น 87.5%) มีข้อสังเกตว่ามหาวิทยาลัยที่เปิดใหม่ (ไม่ถึง 20 ปี) พัฒนาศักยภาพผู้สอนภาษาต่างประเทศโดยการให้ไปศึกษาต่อมากกว่ามหาวิทยาลัยอื่น และมากกว่าการฝึกอบรม/ดูงาน หรือการร่วมประชุม/สัมมนา

- ร่วมประชุม/สัมมนา (6 สถาบัน คิดเป็น 75 %) ผู้สอนภาษาต่างประเทศในสถาบันต่างๆ มีโอกาสไปร่วมประชุม/สัมมนา อย่างน้อยคนละ 1 ครั้งต่อปี

3. การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

3.1 ภาษาต่างประเทศที่เปิดสอนในระดับต่างๆ

ภาษาต่างประเทศทั้ง 11 ภาษาที่เปิดสอนในสถาบันต่างๆ 8 สถาบันที่ตอบแบบสอบถาม นั้น เปิดสอนในระดับปริญญาตรี โดยทุกสถาบันมีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น มีเพียง 2 ภาษาที่เปิดสอนในระดับปริญญาโท ได้แก่ ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ยังไม่มีการสอนภาษาต่างประเทศในระดับปริญญาเอกในภาคเหนือ

รายละเอียดประเภทวิชาภาษาต่างประเทศที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท และสถาบันที่เปิดสอนแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนวิชาภาษาต่างประเทศในระดับต่าง ๆ

ภาษา	จำนวน สถาบัน ที่สอน	ปริญญาตรี			ปริญญาโท		
		เอก/โท	พื้นฐาน	เลือกเสรี	เฉพาะทาง ด้านภาษา ต่าง ประเทศ	พื้นฐาน	เลือก
อังกฤษ	8	7	8	8	4	4	3
ญี่ปุ่น	8	4	3	6	-	-	-
จีน	6	4	3	5	-	-	-
ฝรั่งเศส	5	5	3	5	-	1	1
เยอรมัน	3	2	2	3	-	-	-
พม่า	3	2	1	2	-	-	-
เกาหลี	2	-	-	2	-	-	-
ฮินดี- บาลี- สันสกฤต	1	1	1	1	-	-	-
เขมร	1	-	-	1	-	-	-
สเปน	1	-	-	1	-	-	-
อาหรับ	1	-	-	1	-	-	-

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าในระดับปริญญาตรี ทุกสถาบันเปิดสอนภาษาอังกฤษเป็นวิชาพื้นฐานและวิชาเลือกเสรี มี 7 สถาบัน (87.5%) เปิดสอนวิชาเอก/โทภาษาอังกฤษ

วิชาภาษาต่างประเทศอื่นๆ ที่เปิดสอนในหลายสถาบันเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่

ภาษาญี่ปุ่น	(8 สถาบัน)
ภาษาจีน	(6 สถาบัน)
ภาษาฝรั่งเศส	(5 สถาบัน)
ภาษาเยอรมันและภาษาพม่า	(3 สถาบัน)
ภาษาเกาหลี	(2 สถาบัน)
ภาษาอื่นๆ	(1 สถาบัน)

ภาษาต่างประเทศที่เปิดสอนเป็นวิชาเอก/โท ในระดับปริญญาตรี มี 7 ภาษา เรียงตามลำดับจำนวนสถาบันที่เปิดสอน ได้แก่ ภาษาอังกฤษ (7 สถาบัน) ภาษาฝรั่งเศส (5 สถาบัน) ภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น (4 สถาบัน) ภาษาเยอรมันและภาษาพม่า (2 สถาบัน) ภาษาฮินดี-บาลี-สันสกฤต (1 สถาบัน)

วิชาภาษาต่างประเทศที่เปิดสอนเป็นวิชาพื้นฐานในระดับปริญญาตรี มี 7 ภาษา เช่นเดียวกับวิชาเอก/โท แต่จำนวนสถาบันที่เปิดสอนแตกต่างกันออกไป เรียงลำดับตามจำนวนสถาบันที่เปิดสอนได้ดังนี้ ภาษาอังกฤษ (8 สถาบัน) ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น (3 สถาบัน) ภาษาเยอรมัน (2 สถาบัน) ภาษาพม่าและภาษาฮินดี-บาลี-สันสกฤต (1 สถาบัน)

ส่วนวิชาภาษาต่างประเทศที่เปิดสอนเป็นวิชาเลือกเสรีในระดับปริญญาตรีนั้น มีทั้งหมด 11 ภาษา เรียงลำดับตามจำนวนสถาบันที่เปิดสอนได้ดังนี้ ภาษาอังกฤษ (8 สถาบัน) ภาษาญี่ปุ่น (6 สถาบัน) ภาษาจีนและภาษาฝรั่งเศส (5 สถาบัน) ภาษาเยอรมัน (3 สถาบัน) ภาษาพม่าและภาษาเกาหลี (2 สถาบัน) ภาษาต่างประเทศอื่นๆ ได้แก่ เขมร สเปน อาหรับ ฮินดี-บาลี-สันสกฤต (1 สถาบัน)

ในระดับปริญญาโท มีการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเพียง 2 ภาษา ได้แก่ ภาษา
อังกฤษและภาษาฝรั่งเศส โดยมีการเปิดสอนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเฉพาะทางด้านภาษาต่าง
ประเทศใน 4 สถาบัน เป็นวิชาพื้นฐานใน 4 สถาบัน และเป็นวิชาเลือกใน 3 สถาบัน
ส่วนวิชาภาษาฝรั่งเศสนั้น เปิดสอนเป็นวิชาพื้นฐานและวิชาเลือกใน 1 สถาบัน

3.2 ภาษาที่ใช้ในการสอนภาษาต่างประเทศในระดับต่าง ๆ

3.2.1 ระดับปริญญาตรี

3.2.1.1 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาเอก/โท

ตารางที่ 3 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเอก/โท ในระดับปริญญา
ตรีแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน

ภาษา	ภาษาต่างประเทศ ล้วน	ภาษาต่างประเทศ มากกว่าภาษาไทย	ภาษาไทยมากกว่า ภาษาต่างประเทศ	ภาษาไทยล้วน
อังกฤษ	5	1	1	-
ฝรั่งเศส	2	2	1	-
ญี่ปุ่น	1	2	1	-
จีน	1	2	1	-
เยอรมัน	-	1	1	-
พม่า	1*	1*	1	-
อิน ดี - บ า ลี - สันสกฤต	-	1*	1*	-

* 1 สถาบันตอบ 2 คำตอบโดยแยกตามระดับของวิชา

ในการสอนวิชาเอก/โท ระดับปริญญาตรีนั้น วิชาภาษาอังกฤษใช้ภาษาอังกฤษล้วนในการสอนมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับการสอนวิชาภาษาต่างประเทศอื่น (5 จาก 7 สถาบันที่เปิดสอนวิชาเอก/โทภาษาอังกฤษ คิดเป็น 71.42 %) มี 1 สถาบันที่ใช้ภาษาอังกฤษและภาษาไทยในการสอน โดยใช้ภาษาอังกฤษมากกว่า และอีก 1 สถาบันใช้ภาษาไทยในการสอนมากกว่าภาษาอังกฤษ

วิชาเอก/โทภาษาฝรั่งเศส สอนเป็นภาษาฝรั่งเศสล้วนใน 2 สถาบัน (คิดเป็น 40 %) มี 2 สถาบัน (40%) ที่สอนโดยใช้ภาษาฝรั่งเศสร่วมกับภาษาไทย แต่ใช้ภาษาฝรั่งเศสมากกว่า ส่วนอีก 1 สถาบัน (20%) ใช้ภาษาไทยในการสอนมากกว่าภาษาฝรั่งเศส

วิชาเอก/โทภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน สอนเป็นภาษาต่างประเทศนั้นๆล้วนใน 1 สถาบัน (25 %) มี 2 สถาบัน (50 %) ที่ใช้ภาษาต่างประเทศมากกว่าภาษาไทย และอีก 1 สถาบัน (25 %) ใช้ภาษาไทยในการสอนมากกว่าภาษาต่างประเทศ

วิชาเอก/โทภาษาเยอรมัน จากแบบสอบถาม ไม่มีสถาบันใดที่สอนเป็นภาษาเยอรมันล้วน ทั้ง 2 สถาบันที่เปิดสอนภาษาเยอรมัน ใช้ภาษาเยอรมันร่วมกับภาษาไทยในการสอน โดยที่ 1 สถาบัน (50 %) ใช้ภาษาเยอรมันมากกว่าภาษาไทย ส่วนอีก 1 สถาบันใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาเยอรมัน

วิชาเอก/โทภาษาพม่า ใน 2 สถาบันที่เปิดสอน มี 1 สถาบันสอนเป็นภาษาพม่าล้วนในวิชาระดับสูง และสอนโดยใช้ภาษาพม่ามากกว่าภาษาไทยในวิชาระดับกลาง ส่วนอีก 1 สถาบันใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาพม่าในการสอน

วิชาเอก/โทภาษาฮินดี-บาลี-สันสกฤต ซึ่งเปิดสอนในในสถาบันแห่งเดียวนั้น สอนโดยใช้ภาษาต่างประเทศร่วมกับภาษาไทย โดยใช้ภาษาต่างประเทศมากหรือน้อยกว่าภาษาไทยแล้วแต่ระดับของวิชาที่สอน

3.2.1.2 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาพื้นฐาน

ตารางที่ 4 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาพื้นฐานในระดับปริญญาตรีแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน

ภาษา	ภาษาต่างประเทศ ล้วน	ภาษาต่างประเทศ มากกว่าภาษาไทย	ภาษาไทยมากกว่า ภาษาต่างประเทศ	ภาษาไทยล้วน
อังกฤษ	2	3	3*	1*
ฝรั่งเศส	-	1	1	1
ญี่ปุ่น	-	2	1	-
จีน	-	2	1	-
เยอรมัน	-	1	1	-
พม่า		1**	1**	-
อิน ดี - บ า ลี - สันสกฤต	-	1**	1**	-

* สถาบัน 1 แห่งตอบ 2 คำตอบ โดยให้เหตุผลว่าวิชาพื้นฐานสำหรับนักศึกษาที่ไม่ใช่วิชาเอกภาษาอังกฤษ ใช้ภาษาไทยในการสอน ส่วนวิชาพื้นฐานของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ ใช้ภาษาไทยควบคู่กับภาษาอังกฤษ

** สถาบัน 1 แห่งตอบ 2 คำตอบโดยแยกตามระดับของวิชา

ในการสอนวิชาภาษาต่างประเทศเป็นวิชาพื้นฐานระดับปริญญาตรี มีภาษาเดียวเท่านั้นที่สอนเป็นภาษาต่างประเทศล้วนๆ คือ ภาษาอังกฤษ ซึ่งสอนใน 2 จาก 8 สถาบันที่ให้ข้อมูล (คิดเป็น 25 %) ใน 3 สถาบัน (37.5 %) ใช้ภาษาอังกฤษร่วมกับภาษาไทย โดยใช้ภาษาอังกฤษมากกว่า อีก 2 สถาบัน (25 %) ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ และอีก 1 สถาบันมีทั้ง

การสอนโดยใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ และโดยใช้ภาษาไทยล้วนๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นวิชาพื้นฐานของนักศึกษาวิชาเอกหรือไม่

วิชาพื้นฐานภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น สอนเป็นภาษาต่างประเทศมากกว่าภาษาไทย ใน 2 จาก 3 สถาบัน (66.66 %) อีก 1 สถาบันใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศ

สำหรับวิชาพื้นฐานภาษาฝรั่งเศสซึ่งสอนใน 3 สถาบันนั้น สอนโดยใช้ภาษาฝรั่งเศสร่วมกับภาษาไทยใน 2 สถาบัน โดยที่สถาบันหนึ่งใช้ภาษาฝรั่งเศสมากกว่าภาษาไทย และอีกสถาบันใช้ภาษาไทยมากกว่า และมี 1 สถาบันที่สอนภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทยล้วน

ส่วนภาษาเยอรมัน ภาษาพม่า และภาษาฮินดี-บาลี-สันสกฤต ที่สอนเป็นวิชาพื้นฐานนั้น มีการสอน 2 ลักษณะ คือ สอนโดยใช้ภาษาต่างประเทศนั้นๆมากกว่าภาษาไทย และสอนโดยใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศ

3.2.1.3 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาเลือกเสรี

ตารางที่ 5 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเลือกเสรีในระดับปริญญาตรีแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน

ภาษา	ภาษาต่างประเทศ ล้วน	ภาษาต่างประเทศ มากกว่าภาษาไทย	ภาษาไทยมากกว่า ภาษาต่างประเทศ	ภาษาไทยล้วน
อังกฤษ	5	1	2	-
ฝรั่งเศส	-	2	2	1
ญี่ปุ่น	1	3	2	-
จีน	-	3	2	-
เยอรมัน	-	2	1	-
พม่า	-	1*	2*	-
ฮินดี - บาลี - สันสกฤต	-	1*	1*	-
เกาหลี	-	-	1	-
เขมร	-	-	1	-
สเปน	- ผู้ตอบไม่ระบุภาษาที่ใช้ในการสอน -			
อาหรับ	- ผู้ตอบไม่ระบุภาษาที่ใช้ในการสอน -			

* สถาบัน 1 แห่งตอบ 2 คำตอบโดยแยกตามระดับของวิชา

วิชาภาษาต่างประเทศเลือกเสรีที่สอนด้วยภาษานั้นล้วนๆในระดับปริญญาตรีมีเพียง 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ และภาษาญี่ปุ่น โดยมี 5 จาก 8 สถาบัน (คิดเป็น 62.5 %) ใช้ภาษาอังกฤษล้วนในการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาญี่ปุ่นนั้น มี 1 สถาบันจาก 6 สถาบัน (16.66 %) ที่สอนเป็นภาษาญี่ปุ่นล้วน

ในการสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเลือกเสรี ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาต่างประเทศควบคู่กับภาษาไทยในการสอน ยกเว้นภาษาอังกฤษซึ่งมีเพียง 3 ใน 8 สถาบัน (37.5 %) ที่ใช้ภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาไทย โดยมี 1 สถาบันใช้ภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย และ 2 สถาบันใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ

สำหรับภาษาฝรั่งเศส 4 สถาบันจาก 5 สถาบัน สอนโดยใช้ภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทยควบคู่กัน โดยที่ 2 สถาบันใช้ภาษาฝรั่งเศสมากกว่าภาษาไทย (40 %) อีก 2 สถาบันใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาฝรั่งเศส (40 %)

ใน 6 สถาบันที่สอนภาษาญี่ปุ่น มี 5 สถาบันที่สอนโดยใช้ภาษาญี่ปุ่นร่วมกับภาษาไทย โดยมี 3 สถาบัน (50 %) ใช้ภาษาญี่ปุ่นมากกว่าภาษาไทย และอีก 2 สถาบัน (33.33 %) ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาญี่ปุ่น

ทั้ง 5 สถาบันที่สอนภาษาจีน ใช้ภาษาจีนร่วมกับภาษาไทยในการสอน โดยมี 3 สถาบันใช้ภาษาจีนมากกว่าภาษาไทย (60 %) และ 2 สถาบัน (40 %) ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาจีน

3 สถาบันที่สอนภาษาเยอรมันก็ใช้ภาษาเยอรมันและภาษาไทยควบคู่กันในการสอน โดยมี 2 สถาบัน (66.66 %) ใช้ภาษาเยอรมันมากกว่าภาษาไทย และอีก 1 สถาบัน (33.33 %) ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาเยอรมัน

สำหรับภาษาพม่าซึ่งสอนในสถาบัน 2 แห่งนั้น ในสถาบันหนึ่งสอนโดยแบ่งภาษาที่ใช้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ วิชาระดับสูงสอนเป็นภาษาพม่ามากกว่าภาษาไทย ในระดับต้นใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาพม่า ส่วนในอีกสถาบันหนึ่งนั้น ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาพม่า

ภาษาฮินดี-บาลี-สันสกฤต ซึ่งสอนในสถาบันเดียวเท่านั้น สอนโดยแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอนได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งใช้ภาษาต่างประเทศมากกว่าภาษาไทย ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งนั้นใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศ

ภาษาเกาหลีและภาษาเขมร ซึ่งสอนในสถาบันเดียวทั้ง 2 ภาษานั้น สอนเป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศ

เป็นที่น่าสังเกตว่ามีเพียง 1 สถาบันที่ใช้ภาษาไทยล้วนๆในการสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเลือกเสรีในระดับปริญญาตรี คือ วิชาภาษาฝรั่งเศส

3.2.2 ระดับปริญญาโท

3.2.2.1 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาเฉพาะด้านภาษา

ตารางที่ 6 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเฉพาะด้านภาษาในระดับปริญญาโทแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน

ภาษา	ภาษาต่างประเทศล้วน	ภาษาต่างประเทศมากกว่าภาษาไทย	ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศ	ภาษาไทยล้วน
อังกฤษ	3	-	1	-

ในระดับปริญญาโท มีภาษาอังกฤษเพียงภาษาเดียวที่เปิดสอนเป็นวิชาเฉพาะด้านภาษาใน 4 สถาบัน 3 สถาบัน (75 %) สอนเป็นภาษาอังกฤษล้วนๆ มีเพียง 1 สถาบันสอนโดยใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่

3.2.2.2 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาพื้นฐาน

ตารางที่ 7 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาพื้นฐานในระดับปริญญาโทแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน

ภาษา	ภาษาต่างประเทศ ล้วน	ภาษาต่างประเทศ มากกว่าภาษาไทย	ภาษาไทยมากกว่า ภาษาต่างประเทศ	ภาษาไทยล้วน
อังกฤษ	2	-	1	1
ฝรั่งเศส	-	-	1	-

วิชาภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาพื้นฐานระดับปริญญาโทมี 2 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส โดยวิชาภาษาอังกฤษสอนเป็นภาษาอังกฤษล้วนๆ ใน 2 สถาบัน (50 %) จาก 4 สถาบัน 1 สถาบันใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษและอีก 1 สถาบันใช้ภาษาไทยล้วนๆในการสอน ส่วนวิชาภาษาฝรั่งเศสสอนเป็นวิชาพื้นฐานในสถาบันเดียว และสอนโดยใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาฝรั่งเศส

3.2.2.3 ภาษาต่างประเทศที่เป็นวิชาเลือก

ตารางที่ 8 : จำนวนสถาบันที่เปิดสอนภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเลือกในระดับปริญญาโทแยกตามภาษาที่ใช้ในการสอน

ภาษา	ภาษาต่างประเทศ ล้วน	ภาษาต่างประเทศ มากกว่าภาษาไทย	ภาษาไทยมากกว่า ภาษาต่างประเทศ	ภาษาไทยล้วน
อังกฤษ	2	-	1	-
ฝรั่งเศส	-	-	1	-

มี 2 ภาษาที่เปิดสอนเป็นวิชาเลือกในระดับปริญญาโท คือ ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส 2 ใน 3 สถาบันที่สอนภาษาอังกฤษ (66.66 %) สอนเป็นภาษาอังกฤษล้วนๆ อีก 1 สถาบัน (33.33 %) ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ

ส่วนภาษาฝรั่งเศสเปิดสอนเป็นวิชาเลือกในสถาบันเดียว ซึ่งสอนโดยใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาฝรั่งเศส

* * * *

เป็นที่น่าสังเกตว่าการสอนภาษาต่างประเทศในระดับปริญญาโทนั้น ยังใช้ภาษาไทยในการสอนร่วมกับภาษาต่างประเทศอยู่มาก และยังมีสถาบันที่สอนด้วยภาษาไทยล้วนๆอีกด้วย

4. ผู้สอนภาษาต่างประเทศ

ตารางที่ 9 : จำนวนผู้สอนภาษาต่างประเทศชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ภาษา	ผู้สอนชาวไทย	ผู้สอนชาวต่างประเทศ	รวม
อังกฤษ	180	87	267
ญี่ปุ่น	24	22	46
ฝรั่งเศส	25	9	34
จีน	20	11	31
เยอรมัน	9	1	10
พม่า	5	5	10
เกาหลี	-	3	3
ฮินดี - บาลี - สันสกฤต	2	1	3
สเปน	1	-	1
อาหรับ	ผู้ตอบไม่ระบุจำนวนผู้สอน		
เขมรอาหรับ	ผู้ตอบไม่ระบุจำนวนผู้สอน		

ตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศทุกภาษาใน 8 สถาบัน มีผู้สอนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยส่วนใหญ่เป็นชาวไทย สำหรับภาษาต่างประเทศที่มีสัดส่วนจำนวนผู้สอนชาวต่างประเทศสูงนั้นเป็นภาษาต่างประเทศที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษาได้ไม่นานนักหรือยังไม่กว้างขวางนักในเขตภาคเหนือ ได้แก่ ภาษาเกาหลีและภาษาพม่า

ส่วนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบันนั้น ก็มีสัดส่วนของอาจารย์ชาวต่างประเทศสูงเช่นกัน (คิดเป็น 47.82 % สำหรับภาษาญี่ปุ่น และ 35.48 % สำหรับภาษาจีน)

ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่มีการเรียนการสอนมากที่สุดนั้น มีอาจารย์ชาวต่างประเทศสูงถึง 87 จาก 180 คน คิดเป็น 32.58 %

ตารางที่ 10 : จำนวนอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ

ภาษา	อาจารย์ประจำ		อาจารย์พิเศษ	
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
อังกฤษ	147	54	33	33
ญี่ปุ่น	19	20	5	2
ฝรั่งเศส	19	5	6	4
จีน	14	11	6	-
เยอรมัน	8	1	1	-
พม่า	4	3	1	2
เกาหลี	-	2	-	1
อิน ดี - บ า ลี - สันสกฤต	2	-	-	1
สเปน	-	-	1	-
อาหรับ	ผู้ตอบไม่ระบุจำนวนผู้สอน			
เขมร	ผู้ตอบไม่ระบุจำนวนผู้สอน			

จากตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่าผู้สอนภาษาต่างประเทศในสถาบันทั้ง 8 แห่งทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ส่วนใหญ่แล้วเป็นอาจารย์ประจำ เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้สอนชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ประจำมากกว่าอาจารย์พิเศษ โดยเฉพาะวิชาที่กำลังเป็นที่นิยมในภาคเหนือ

ปัจจุบัน ได้แก่ ภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน อาจเป็นไปได้ว่าสถาบันให้อัตราจ้าง เนื่องจากเห็น
ความสำคัญหรือรัฐบาลต่างประเทศเจ้าของภาษาให้ความช่วยเหลือ

5. ผู้เรียนภาษาต่างประเทศ

ตารางที่ 11 : จำนวนผู้เรียนภาษาต่างประเทศและจำนวนผู้เรียนต่อห้อง

ภาษา	จำนวนสถาบันที่เปิดสอน	จำนวนผู้เรียนทั้งหมด	จำนวนผู้เรียนโดยเฉลี่ยต่อห้อง
อังกฤษ	8	28,179*	35*
ญี่ปุ่น	8	2,866*	25*
จีน	6	1,173	21
ฝรั่งเศส	5	1,082	22
เยอรมัน	3	343	15
พม่า	3	323	17
เกาหลี	2	213	17
อินดี - บาลี - สันสกฤต	1	15	4
สเปน	1	10	10
อาหรับ	1	10	10
เขมร	1	5	5

* จำนวนนี้เป็นจำนวนรวมผู้เรียนใน 7 สถาบันที่แจ้งตัวเลขมา

จากตารางที่ 11 จะเห็นได้ว่าหากพิจารณาจากจำนวนผู้เรียน ภาษาอังกฤษยังคงเป็นภาษาต่างประเทศที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือ ภาษาญี่ปุ่น ซึ่งเปิดสอนในทุกสถาบัน และมีผู้

นิยมเลือกเรียนมากกว่าภาษาต่างประเทศอื่นอย่างเห็นได้ชัด ลำดับที่ 3 คือ ภาษาจีน ซึ่งเปิดสอนใน 6 สถาบัน จำนวนผู้เรียนภาษาจีนใกล้เคียงกับจำนวนผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสซึ่งสอนอยู่ใน 5 สถาบัน และมีผู้เรียนมากเป็นอันดับ 4 ส่วนวิชาภาษาต่างประเทศอื่นๆซึ่งเปิดสอนในบางสถาบัน มีจำนวนผู้เรียนอยู่ในหลักสิบและหลักร้อย

ในเรื่องของขนาดห้องเรียนภาษาต่างประเทศนั้น หากพิจารณาจากตาราง 11 อาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ตามจำนวนผู้เรียนต่อห้อง คือ

- 1. ห้องเรียนขนาดใหญ่ 30 คน ขึ้นไป ได้แก่ ห้องเรียนภาษาอังกฤษ และภาษาญี่ปุ่น
- 2. ห้องเรียนขนาดกลาง ระหว่าง 15-25 คน ได้แก่ ห้องเรียนภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาพม่า ภาษาเกาหลี และภาษาเยอรมัน
- 3. ห้องเรียนขนาดเล็ก ไม่เกิน 10 คน ได้แก่ ห้องเรียนภาษาต่างประเทศอื่นๆ

6. ปัจจัยเสริมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

ตารางที่ 12 : จำนวนสถาบันที่มีปัจจัยเสริมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

ห้องสมุดภาษาต่างประเทศ	ห้องปฏิบัติการทางภาษา	ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง	คอมพิวเตอร์เพื่อการสอนภาษาต่างประเทศ	ระบบอินเทอร์เน็ต	ซอฟต์แวร์การสอนภาษาต่างประเทศ
8	8	6	6	8	5

ปัจจัยเสริมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่มีในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 8 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดภาษาต่างประเทศ ระบบอินเทอร์เน็ต และห้องปฏิบัติการทางภาษา ซึ่งมีจำนวนที่นั่งระหว่าง 32 - 200 ที่นั่ง แล้วแต่นขนาดของสถาบัน

สถาบัน 6 แห่ง (คิดเป็น 75 %) มีศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีคอมพิวเตอร์สำหรับนักศึกษาเพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศซึ่งไม่ได้อยู่ในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองหรือในห้องปฏิบัติการทางภาษา

มี 5 สถาบันที่ใช้ซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ
รายละเอียดของปัจจัยเสริมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 13 : จำนวนห้องสมุดภาษาต่างประเทศแยกตามภาษา

ห้องสมุดภาษา	จำนวนห้องสมุด
อังกฤษ	8
จีน	6
ญี่ปุ่น	5
ฝรั่งเศส	4
เยอรมัน	3
พม่า	3
ฮินดี-บาลี-สันสกฤต	1

วิชาภาษาต่างประเทศที่มีห้องสมุดเฉพาะภาษาดังปรากฏในตาราง 13 นั้น ล้วนเปิดสอนเป็นวิชาเอก/โท ในระดับปริญญาตรีทั้งสิ้น (ดูตาราง 2 ประกอบ)

ทุกสถาบันที่สอนภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาเยอรมัน ภาษาพม่า และภาษาฮินดี-บาลี-สันสกฤต (ดูตาราง 2 ประกอบ) มีห้องสมุดภาษาต่างประเทศดังกล่าวทุกสถาบัน

ส่วนภาษาญี่ปุ่นซึ่งเปิดสอนในทุกสถาบันนั้น มีเพียง 5 สถาบันเท่านั้นที่มีห้องสมุดภาษาญี่ปุ่น และภาษาฝรั่งเศสซึ่งเปิดสอนใน 5 สถาบันนั้น มีห้องสมุดภาษาฝรั่งเศสใน 4 สถาบัน

ตารางที่ 14 : จำนวนสถาบันที่มีซอฟต์แวร์เพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

ประเภทซอฟต์แวร์	จำนวนสถาบันที่มีซอฟต์แวร์
โปรแกรมสร้างบทเรียน	2
โปรแกรมสร้างบททดสอบ	2
บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)	5
ห้องเรียนเสมือน	1
อื่น (เช่น Discovery)	1

ข้อมูลที่ได้ดังตารางแสดงให้เห็นว่าการใช้ซอฟต์แวร์เพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือยังมีจำกัดและไม่หลากหลาย ซอฟต์แวร์ที่ใช้กันมากที่สุด ใน 5 สถาบัน ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)

7. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและข้อเสนอแนะ

7.1 ปัญหา

จากข้อมูลที่ได้รับจากสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือ 8 แห่ง พบว่าสิ่งที่เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. ภาระงานของผู้สอนมากเกินไป	7	แห่ง (87.5 %)
2. - จำนวนผู้เรียนต่อห้องมากเกินไป	6	แห่ง (75 %)
- งบประมาณไม่เพียงพอ	6	แห่ง (75 %)
3. - จำนวนอาจารย์ผู้สอนไม่เพียงพอ	5	แห่ง (62.5 %)
- คุณภาพผู้เรียนต่ำ	5	แห่ง (62.5 %)

- ขาดสื่อทัศนูปกรณ์	5	แห่ง (62.5 %)
4. - ขาดแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียน ภาษาต่างประเทศ	4	แห่ง (50 %)
- อื่นๆ เช่น ขาดบุคลากรช่วยวิชาการ ที่มีประสิทธิภาพ ขาดสื่อการสอนและหนังสือ	4	แห่ง (50 %)
5. ขาดการปรับปรุงหลักสูตร	3	แห่ง (37.5 %)
6. คุณภาพผู้สอนต่ำ	1	แห่ง (12.5 %)

7.2 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในระดับอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาที่รวบรวมได้จากสถาบันต่างๆ ทั้ง 8 แห่งนั้น เป็นข้อเสนอแนะของผู้บริหาร 3 ระดับ ได้แก่ ระดับภาควิชา ระดับคณะ และระดับสถาบัน

7.2.1 ข้อเสนอแนะของผู้บริหารระดับภาควิชา

1. สถาบันควรตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม
2. สถาบันควรจัดสรรอัตรากำลังผู้สอนให้เหมาะสมกับภาระงาน
3. ควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย
4. ควรให้ผู้สอนได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนอยู่เสมอ โดยการไปอบรม สัมมนา และหาประสบการณ์ด้านภาษาในประเทศเจ้าของภาษา
5. ควรให้ผู้สอนภาษาต่างประเทศต่างๆ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนร่วมกัน
6. สร้างมาตรฐานเดียวในการเรียนการสอนและการวัดผลในกรณีที่มีผู้สอนหลายคน

7. ควรเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนแก่ผู้เรียน เช่น มีทุนการศึกษา และสนับสนุนให้ผู้เรียน มีโอกาสพัฒนาทักษะทางภาษาต่างประเทศ เช่น จัดค่ายภาษา หรือกิจกรรมเสริม
8. ควรพัฒนาสื่อการสอนและปัจจัยเสริมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศให้เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านอุปกรณ์ บุคลากร และการให้บริการ

7.2.2 ข้อเสนอแนะของผู้บริหารระดับคณะ

1. เพิ่มบุคลากรที่มีวุฒิความสามารถและประสบการณ์ตรงเพียงพอในสาขาวิชานั้นๆ
2. สร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาสู่สถาบัน
3. ส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนได้พัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาการและการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
4. จัดกิจกรรมเสริมทักษะด้านภาษาต่างประเทศให้แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพบปะสื่อสารกับชาวต่างชาติเจ้าของภาษา
5. เพิ่มสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

7.2.3 ข้อเสนอแนะของผู้บริหารระดับสถาบัน

1. ปรับเพิ่มอัตราค่าจ้างให้เหมาะสมกับภาระงานจริง
2. ส่งเสริมการพัฒนาอาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถ โดยสนับสนุนโครงการฝึกอบรมดูงาน และให้ทุนศึกษาต่อต่างประเทศ
3. สนับสนุนงบประมาณด้านครุภัณฑ์ เพื่อให้มีห้องปฏิบัติการและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม
4. สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์และความร่วมมือกับสถานศึกษาต่างประเทศ
5. สร้างเสริมให้สถาบันมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. ในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ควรจัดขนาดห้องเรียนให้เหมาะสม เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการใช้ภาษาจริง
7. ควรให้ผู้เรียนภาษาต่างประเทศมีโอกาสฝึกฝนภาษากับผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา
8. สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมแรงจูงใจในการเรียนภาษาให้กับผู้เรียน

บทสรุป

ผลการสำรวจข้อมูลในส่วนของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาที่สอนภาษาต่างประเทศในเขตภาคเหนือแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาภาษาต่างประเทศ และต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนในแต่ละสถาบัน เนื่องจากนโยบายของผู้บริหารเป็นตัวกำหนดทิศทางและคุณภาพของการศึกษาตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เป็นส่วนใหญ่ดังนี้

1. นโยบายการสนับสนุนด้านงบประมาณตามความต้องการของคณะและภาควิชา/สาขาวิชาผู้รับผิดชอบหลักสูตรภาษาต่างประเทศมีผลในด้านบวกต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างมาก ทำให้มีการเปิดสอนภาษาต่างประเทศหลายภาษาและหลายหลักสูตร มีบุคลากรผู้สอนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีสื่อทัศนูปกรณ์และแหล่งวิทยาการเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง รวมทั้งโอกาสในการพัฒนาคุณภาพบุคลากรทางการศึกษาค่อนข้างมากในสถาบันส่วนใหญ่
2. นโยบายการสำรวจความต้องการของตลาดแรงงานและของผู้เรียนทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดลำดับความสำคัญของภาษาต่างประเทศที่ต้องการให้การสนับสนุนในแต่ละสถาบัน มีผลต่อการเปิดสอนหลักสูตร ต่อจำนวนชั้นเรียน และต่อปริมาณของผู้เรียนอย่างเห็นได้ชัด จะเห็นว่าภาษาอังกฤษยังคงเป็นภาษาต่างประเทศที่สำคัญที่สุด ทั้งในแง่ของจำนวนสถาบันและหลักสูตรที่เปิดสอน รวมทั้งจำนวนผู้สอนและผู้เรียน สำหรับภาษาต่างประเทศที่เคยมีบทบาทสำคัญรองลงมาอย่างภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมัน ซึ่งเปิดสอนอย่างกว้างขวางในโรงเรียนมัธยมส่วนใหญ่ นั้น ลดบทบาทลงในระดับอุดมศึกษา แม้ว่าจะมีการเปิดสอนระดับปริญญาโทด้วยก็ตาม ภาษาต่างประเทศที่มีบทบาทโดดเด่นมากแทนที่ ได้แก่ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น ส่วนภาษาของประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย เช่น ภาษาพม่า และภาษาเกาหลี ก็เริ่มมีบทบาทสำคัญในระดับอุดมศึกษาในภาคเหนือ และมีแนว

โน้มที่จะทวีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนั้นจำนวนผู้เรียนภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่นในสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคเหนือก็เพิ่มขึ้นจนเป็นที่น่าสังเกต อาจสรุปได้ว่าทิศทางการขยายการศึกษาภาษาต่างประเทศระดับอุดมศึกษาเปลี่ยนไปได้ตามความต้องการจากภายนอก หากผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์และไม่มียุทธศาสตร์ในการให้ความสำคัญแก่การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตามความต้องการของตลาดแรงงานและตามความสนใจของผู้เรียนแล้ว การศึกษาภาษาต่างประเทศในแต่ละสถาบันก็จะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรอย่างแน่นอน

3. ผู้บริหารระดับภาควิชา/สาขาวิชาภาษาต่างประเทศของทุกสถาบันต่างตระหนักถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ และเสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้ในระดับหนึ่ง แต่น่าเสียดายที่ผู้บริหารระดับสูงทั้งระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะของบางสถาบันไม่ได้ให้ข้อมูลด้านปัญหาและไม่แนะแนวทางแก้ปัญหาแต่อย่างใด การไม่ตระหนักถึงปัญหาที่พบจริงในระดับดำเนินการเช่นนี้ จะส่งผลให้ผู้บริหารไม่สามารถกำหนดนโยบายสนับสนุนการศึกษาภาษาต่างประเทศให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของฝ่ายจัดการสอนหลักสูตรได้ เพราะสมมุติฐานที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นหลักฐานพิสูจน์แล้วว่านโยบายเป็นตัวกำหนดทิศทางและประสิทธิภาพการศึกษา ดังนั้นหากผู้บริหารให้ความสำคัญแก่ความต้องการจากภายนอกเพียงด้านเดียว แต่ไม่คำนึงถึงปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดของฝ่ายจัดการศึกษาภายในที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพของผู้สอนหรือบุคลากรสนับสนุนวิชาการและสมรรถนะของเทคโนโลยีเสริมการศึกษาแล้ว ประสิทธิภาพการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในสถาบันนั้นๆ คงจะด้อยลงที่สุดในที่สุด

สรุปข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือที่จะเสนอต่อไปนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สามารถนำไปศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้ในส่วนของผู้สอน ผู้เรียน และผู้ใช้ได้ต่อไป เพื่อให้ได้ภาพรวมชัดเจนของการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและการใช้ภาษาต่างประเทศในภาคเหนือ

ภาษาต่างประเทศที่สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ในภาคเหนือให้ความสำคัญมากที่สุด ทั้งในด้านนโยบายสนับสนุน การเปิดสอนหลักสูตร จำนวนผู้สอน และปริมาณผู้เรียน ยังคงเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาที่มีความสำคัญรองลงมาได้แก่ ภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น

อย่างไรก็ดี ในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือ นั้น ส่วนใหญ่ยังคงใช้ภาษาไทยช่วยในการสอนร่วมกับภาษาต่างประเทศที่สอน แม้ว่าจะมีผู้สอนชาวต่างประเทศในอัตราส่วนค่อนข้างสูงก็ตาม

สำหรับขนาดห้องเรียนภาษาต่างประเทศนั้น ส่วนมากจัดว่ามีขนาดไม่ใหญ่เกินไป (เฉลี่ยห้องละประมาณ 20 คน) ยกเว้นห้องเรียนวิชาภาษาอังกฤษซึ่งมีผู้เรียนจำนวนมาก เนื่องจากเป็นวิชาบังคับสำหรับการศึกษาทุกระดับในทุกสถาบัน โดยเฉลี่ยห้องเรียนหนึ่งจะมีผู้เรียนถึงประมาณ 35 คน

ในด้านปัจจัยเสริมสำหรับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ข้อมูลที่ได้รับแสดงให้เห็นว่าสถาบันส่วนใหญ่มีความพร้อมค่อนข้างสูง มีห้องสมุดภาษาต่างประเทศ ห้องปฏิบัติการทางภาษา คอมพิวเตอร์ และระบบอินเทอร์เน็ต รองรับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

สิ่งที่เป็นปัญหาลึกในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในสถาบันส่วนใหญ่ คือ เรื่องของภาระงานที่มากเกินไปของผู้สอน ปัญหาดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับปัญหาสำคัญอื่นๆ ที่สถาบันส่วนใหญ่ระบุ ได้แก่ เรื่องของการขาดอัตรากำลัง (จำนวนผู้สอน) งบประมาณไม่เพียงพอ ขนาดของห้องเรียนที่ใหญ่เกินไป (โดยเฉพาะวิชาบังคับพื้นฐานอย่างวิชาภาษาอังกฤษ และวิชาที่มีผู้นิยมเลือกเรียนมาก) ส่วนปัญหาอื่นๆ ที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ เรื่องความพร้อมของโสตทัศนูปกรณ์ คุณภาพของผู้เรียนซึ่งอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และการขาดแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนภาษาต่างประเทศ ปัญหาที่จัดว่าพบน้อย คือ ปัญหาการปรับปรุงหลักสูตร และปัญหาคุณภาพของผู้สอน

ส่วนข้อเสนอแนะของผู้บริหารระดับต่างๆ ในสถาบันส่วนใหญ่ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ต่างเล็งเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและมุ่งสนับสนุนการพัฒนา

ด้านต่างๆ ทั้งในด้านงบประมาณ วิชาการ เทคโนโลยี ตลอดจนคุณภาพของบุคลากรและนักศึกษา

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านการเรียนการสอนและการใช้ภาษาต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาภาพรวมของการเรียนการสอนทุกระดับและการใช้ภาษาต่างประเทศของภาครัฐและภาคเอกชนในเขตภาคเหนือและในระดับประเทศต่อไป

บรรณานุกรม

กมล สุตประเสริฐ และสุนทร สุนนท์ชัย. (2540). รายงานเสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเพื่อพิจารณาประกอบในการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542. การศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2543). พระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

พ.ศ. 2543. กรุงเทพฯ.

ทิตนา แชมมณี. (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

พรุณี อาชวอำรุง และคณะ. (2543). แนวทางการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการ

อุดมศึกษา : รูปแบบการจัดกลุ่มอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับศักยภาพปัจจุบัน. รายงานการวิจัยเสนอทบวงมหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย. (2544). การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา: รวมบทความทางวิชาการ.

กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตนา ฉายะเจริญ. (2544). วิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ การปฏิรูปการศึกษาก้าวหน้าสู่ปีที่ 3 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สถาบันส่งเสริมการวิจัยศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งชาติ.

Abdallah-Pretceille, Martine. (1991) **Vers une Pédagogie Interculturelle**, Paris: Ed. de la Sorbonne.

Besse, Henri. (1993) "Culture et apprentissage des langues". **Echanges et Enseignement des cultures dans la pédagogie du français**. Bologne: Editions Analisi.

Grittner, F. (1985) A Guide to Curriculum Planning in Foreign Languages.
Madison: WI. Wisconsin Department of Public Instruction.

ภาคผนวก

ตอนที่ 2 นโยบาย

1. สถาบันของท่านมีนโยบายศึกษาความต้องการภาษาต่างประเทศของตลาดแรงงานหรือไม่

☐ 1.1 มี
 ☐ 1.2 ไม่มี

 หากมี นโยบายอยู่ในระดับใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1.1.1 ภาควิชา
 ☐ 1.1.2 คณะ
 ☐ 1.1.3 สถาบัน

2. สถาบันของท่านมีนโยบายศึกษาความต้องการภาษาต่างประเทศของผู้เรียนหรือไม่

☐ 2.1 มี
 ☐ 2.2 ไม่มี

 หากมี นโยบายอยู่ในระดับใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 2.1.1 ภาควิชา
 ☐ 2.1.2 คณะ
 ☐ 2.1.3 สถาบัน

3. สถาบันของท่านให้ความสำคัญกับภาษาต่างประเทศอย่างไร (โปรดเรียงลำดับตามความสำคัญ)

..... อังกฤษ	 จีน	 พม่า
..... ฝรั่งเศส	 ญี่ปุ่น	 เขมร
..... เยอรมัน	 เกาหลี	 เวียดนาม
..... สเปน	 มลายู	 อื่น ๆ (โปรดระบุ)
..... อิตาลี	 อาหรับ	

4. สถาบันของท่านมีนโยบายจัดสรรงบประมาณด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 4.1 จัดสรรตามความต้องการของภาควิชา/คณะที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

☐ 4.3 จัดสรรตามความต้องการของสถาบัน

☐ 4.2 จัดสรรตามความต้องการของภาควิชา/คณะอื่น ๆ

☐ 4.4 จัดสรรด้วยเหตุผลอื่น (โปรดระบุ).....

5. สถาบันของท่านมีนโยบายร่วมมือกับรัฐบาล/หน่วยงานต่างประเทศเพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศหรือไม่

☐ 5.1 มี
 ☐ 5.2 ไม่มี

 หากมี โปรดระบุ.....

6. สถาบันของท่านมีนโยบายปรับปรุงหลักสูตรวิชาภาษาต่างประเทศหรือไม่

☐ 6.1 มี
 ☐ 6.2 ไม่มี

 หากมี โปรดระบุเมื่อไหร่บ้าง.....

7. สถาบันของท่านมีนโยบายพัฒนาศักยภาพผู้สอนภาษาต่างประเทศอย่างไร

- ☐ 7.1 ฝึกอบรม/ดูงาน คน/ปี ครั้ง/คน
- ☐ 7.2 การเข้าร่วมประชุม/สัมมนา คน/ปี ครั้ง/คน
- ☐ 7.3 ศึกษาต่อ คน/ปี
- ☐ 7.4 อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในสถาบัน

1. ภาษาต่างประเทศที่เปิดสอนในระดับต่าง ๆ และภาษาที่ใช้ในการสอนในระดับนั้น ๆ

1.1 ภาษา

ระดับ		ภาษาที่ใช้ในการสอน			
		ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนล้วน ๆ	ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนมากกว่าภาษาไทย	ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศที่สอน	ใช้ภาษาไทยล้วน ๆ
ป.ตรี	เอก/โท				
	พื้นฐาน				
	เลือกเสรี				
ป.โท	สาขาเฉพาะทางด้านภาษาต่างประเทศ เช่น สาขาภาษาอังกฤษ สาขาภาษาจีน				
	พื้นฐาน				
	อื่น ๆ เช่น สาขาภาษา ศาสตร์ประยุกต์ (โปรดระบุ)				

1.2 ภาษา.....

ระดับ		ภาษาที่ใช้ในการสอน			
		ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนล้วน ๆ	ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนมากกว่าภาษาไทย	ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศที่สอน	ใช้ภาษาไทยล้วน ๆ
ป.ตรี	เอก/โท				
	พื้นฐาน				
	เลือกเสรี				
ป.โท	สาขาเฉพาะทางด้านภาษาต่างประเทศ เช่น สาขาภาษาอังกฤษ สาขาภาษาจีน				
	พื้นฐาน				
	อื่น ๆ เช่น สาขาภาษา ศาสตร์ประยุกต์ (โปรแกรม)				

1.3 ภาษา.....

ระดับ		ภาษาที่ใช้ในการสอน			
		ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนล้วน ๆ	ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนมากกว่าภาษาไทย	ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศที่สอน	ใช้ภาษาไทยล้วน ๆ
ป.ตรี	เอก/โท				
	พื้นฐาน				
	เลือกเสรี				
ป.โท	สาขาเฉพาะทางด้านภาษาต่างประเทศ เช่น สาขาภาษาอังกฤษ สาขาภาษาจีน				
	พื้นฐาน				
	อื่น ๆ เช่น สาขาภาษา ศาสตร์ประยุกต์ (โปรแกรม)				

1.4 ภาษา.....

ระดับ		ภาษาที่ใช้ในการสอน			
		ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนล้วน ๆ	ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนมากกว่าภาษาไทย	ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศที่สอน	ใช้ภาษาไทยล้วน ๆ
ป.ตรี	เอก/โท				
	พื้นฐาน				
	เลือกเสรี				
ป.โท	สาขาเฉพาะทางด้านภาษาต่างประเทศ เช่น สาขาภาษาอังกฤษ สาขาภาษาจีน				
	พื้นฐาน				
	อื่น ๆ เช่น สาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (โปรแกรม)				

1.5 ภาษา.....

ระดับ		ภาษาที่ใช้ในการสอน			
		ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนล้วน ๆ	ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนมากกว่าภาษาไทย	ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศที่สอน	ใช้ภาษาไทยล้วน ๆ
ป.ตรี	เอก/โท				
	พื้นฐาน				
	เลือกเสรี				
ป.โท	สาขาเฉพาะทางด้านภาษาต่างประเทศ เช่น สาขาภาษาอังกฤษ สาขาภาษาจีน				
	พื้นฐาน				
	อื่น ๆ เช่น สาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (โปรแกรม)				

1.6 ภาษา

ระดับ		ภาษาที่ใช้ในการสอน			
		ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนล้วน ๆ	ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนมากกว่าภาษาไทย	ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศที่สอน	ใช้ภาษาไทยล้วน ๆ
ป.ตรี	เอก/โท				
	พื้นฐาน				
	เลือกเสรี				
ป.โท	สาขาเฉพาะทางด้านภาษาต่างประเทศ เช่น สาขาภาษาอังกฤษ สาขาภาษาจีน				
	พื้นฐาน				
	อื่น ๆ เช่น สาขาภาษา ศาสตร์ประยุกต์ (โปรแกรม)				

1.7 ภาษา

ระดับ		ภาษาที่ใช้ในการสอน			
		ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนล้วน ๆ	ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนมากกว่าภาษาไทย	ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศที่สอน	ใช้ภาษาไทยล้วน ๆ
ป.ตรี	เอก/โท				
	พื้นฐาน				
	เลือกเสรี				
ป.โท	สาขาเฉพาะทางด้านภาษาต่างประเทศ เช่น สาขาภาษาอังกฤษ สาขาภาษาจีน				
	พื้นฐาน				
	อื่น ๆ เช่น สาขาภาษา ศาสตร์ประยุกต์ (โปรแกรม)				

1.8 ภาษา.....

ระดับ		ภาษาที่ใช้ในการสอน			
		ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนล้วน ๆ	ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนมากกว่าภาษาไทย	ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศที่สอน	ใช้ภาษาไทยล้วน ๆ
ป.ตรี	เอก/โท				
	พื้นฐาน				
	เลือกเสรี				
ป.โท	สาขาเฉพาะทางด้านภาษาต่างประเทศ เช่น สาขาภาษาอังกฤษ สาขาภาษาจีน				
	พื้นฐาน				
	อื่น ๆ เช่น สาขาภาษา ศาสตร์ประยุกต์ (โปรแกรม)				
.....					

1.9 ภาษา.....

ระดับ		ภาษาที่ใช้ในการสอน			
		ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนล้วน ๆ	ใช้ภาษาต่างประเทศที่สอนมากกว่าภาษาไทย	ใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศที่สอน	ใช้ภาษาไทยล้วน ๆ
ป.ตรี	เอก/โท				
	พื้นฐาน				
	เลือกเสรี				
ป.โท	สาขาเฉพาะทางด้านภาษาต่างประเทศ เช่น สาขาภาษาอังกฤษ สาขาภาษาจีน				
	พื้นฐาน				
	อื่น ๆ เช่น สาขาภาษา ศาสตร์ประยุกต์ (โปรแกรม)				
.....					

2. จำนวนผู้สอนภาษาต่างประเทศและสถานภาพ
 (กรณีอาจารย์สอนมากกว่าหนึ่งภาษา กรุณานับอาจารย์ท่านนั้นในทั้งสองสถานะ)

ภาษาต่างประเทศ	จำนวนผู้สอนที่เป็นชาวไทย		จำนวนผู้สอนที่เป็นชาวต่างประเทศ	
	อาจารย์ประจำ	อาจารย์พิเศษ	อาจารย์เต็มเวลา	อาจารย์รายชั่วโมง
2.1 อังกฤษ				
2.2 ฝรั่งเศส				
2.3 เยอรมัน				
2.4 สเปน				
2.5 อิตาลี				
2.6 จีน				
2.7 ญี่ปุ่น				
2.8 เกาหลี				
2.9 มลายู				
2.10 อาหรับ				
2.11 พม่า				
2.12 เขมร				
2.13 เวียดนาม				
2.14 อื่น ๆ (โปรดระบุ)				

3. จำนวนผู้เรียนภาษาต่างประเทศ (โดยเฉลี่ย)

ภาษาต่างประเทศ	จำนวนผู้เรียนทั้งหมด	จำนวนผู้เรียนต่อห้อง
3.1 อังกฤษ		
3.2 ฝรั่งเศส		
3.3 เยอรมัน		
3.4 สเปน		
3.5 อิตาลี		
3.6 จีน		
3.7 ญี่ปุ่น		
3.8 เกาหลี		
3.9 มลายู		
3.10 อาหรับ		
3.11 พม่า		
3.12 เขมร		
3.13 เวียดนาม		
3.14 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....		

4. ปัจจัยเสริมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

- ☐ 4.1 ห้องสมุดภาษาต่างประเทศอื่น ๆ นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ
หากมี โปรดระบุภาษา
ภาษา.....

ภาษา.....ภาษา.....

ภาษา.....

ภาษา.....

ภาษา.....

- ☐ 4.2 ห้องปฏิบัติการทางภาษา จำนวนห้อง รวมจำนวน ที่นั่ง
- ☐ 4.3 ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ☐ 4.4 คอมพิวเตอร์สำหรับนักศึกษาเพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่ไม่ได้อยู่ในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง
หรือ ห้องปฏิบัติการทางภาษา
- ☐ 4.5 ระบบอินเตอร์เน็ต
- ☐ 4.6 ซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ
- ☐ 4.6.1 โปรแกรมสำหรับสร้างบทเรียน ☐ 4.6.4 ห้องเรียนเสมือน (virtual classroom)
- ☐ 4.6.2 โปรแกรมสำหรับสร้างบททดสอบ ☐ 4.6.5 อื่น ๆ (โปรดระบุ)
- ☐ 4.6.3 บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)
- ☐ 4.7 อื่น ๆ เช่น กระดานข่าว (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 4 ปัญหา

1. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาต่างประเทศในสถาบันของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1.1 จำนวนอาจารย์ผู้สอนน้อยเกินไป	☐ 1.6 ขาดแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนภาษาต่างประเทศ
☐ 1.2 ภาระงานของผู้สอนมากเกินไป	☐ 1.7 ขาดสื่อทัศนูปกรณ์
☐ 1.3 คุณภาพของผู้สอนต่ำ	☐ 1.8 ขาดการปรับปรุงหลักสูตร
☐ 1.4 คุณภาพของผู้เรียนต่ำ	☐ 1.9 งบประมาณไม่เพียงพอ
☐ 1.5 จำนวนผู้เรียนต่อห้องมากเกินไป	☐ 1.10 อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2. ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในสถาบัน ท่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอย่างไร

- ☐ 2.1 ในฐานะผู้บริหารระดับภาควิชา

.....

.....

.....

- ☐ 2.2 ในฐานะผู้บริหารระดับคณะ

.....

.....

.....

☐ 2.3 ในฐานะผู้บริหารระดับสถาบัน

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ
คณะผู้วิจัย
โครงการวิจัยข้อมูลพื้นฐานเพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศระดับอุดมศึกษาในภาคเหนือ
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย